

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์
ได้รับรางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี 2562
ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

ระดับดี

จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ผลงาน : “คนสร้างป่า” ต้นแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม

ผู้ประสานงาน

1. ชื่อ-นามสกุล นายเดชพล กล่อมจอตอ.....
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา 5 ผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
สำนัก/กอง สำนักพัฒนา.....
เบอร์โทรศัพท์ 053-328496-8 ต่อ 2108 เบอร์โทรสาร 0-5381-0111.....
โทรศัพท์มือถือ 08-7173-9591 e-mail datapon66@hotmail.com.....
2. ชื่อ-นามสกุล นางสาวพูนสุข ชันธาโรจน์.....
ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 3 สำนัก/กอง สำนักยุทธศาสตร์และแผน.....
เบอร์โทรศัพท์ 053-328496-8 ต่อ 1304 เบอร์โทรสาร 0-5332-8492.....
โทรศัพท์มือถือ 0-8967-01383 e-mail poonsook.kh@gmail.com.....

ผลการดำเนินการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

เนื้อหาในส่วนนี้ ต้องไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4 โดยต้องใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ทั้งนี้ ในการตอบแต่ละข้อคำถาม สามารถตัดคำอธิบายแนวทางการเขียนออกได้

มิติที่ 1: ความสามารถขององค์กร (20 คะแนน)

1. การสร้างกลไกภายในองค์กร เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติ (8 คะแนน)

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) มีภารกิจสำคัญในการสนับสนุนงานโครงการหลวงและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูงเพื่อสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน และปัญหาการรุกล้ำทำลายสิ่งแวดล้อมและป่าต้นน้ำลำธารของประเทศไทย รวมทั้งขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปยังพื้นที่สูงอื่นๆ ของประเทศ โดยการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นตามหลักภูมิสังคม สวพส. ได้จัดทำ “แผนพัฒนาด้านงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง” โดยยึดหลักการสืบสาน รักษา ต่อยอดงานโครงการหลวง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ชุมชนพื้นที่สูงอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุลทุกมิติ โดยมีพันธกิจหลัก ดังนี้ 1) การวิจัยและพัฒนา สร้างองค์ความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และขยายผลความสำเร็จงานโครงการหลวงสู่การพัฒนาบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของภาคีในการพัฒนาพื้นที่สูงในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมถึงกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน คือ 1) แบ่งระดับการพัฒนาของพื้นที่ดำเนินงาน เพื่อให้การวิจัยและพัฒนาในระยะต่อไปมีเป้าหมายชัดเจน โดยคำนึงถึงภูมิสังคมและรองรับการเปลี่ยนแปลง 2) ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ร่วมกันดำเนินงานกับชุมชน และบูรณาการกับหน่วยงานทุกภาคส่วน และครอบคลุมทุกมิติ 3) พัฒนาโจทย์วิจัยโดยร่วมกับชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับการพัฒนาของชุมชน และเน้นกระบวนการวิจัยและพัฒนาให้ครบวงจร และ 4) สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นร่วมกับชุมชน เช่น แหล่งน้ำขนาดเล็ก ด้านโลจิสติกส์ และเครื่องมือในการขับเคลื่อนการทำงานแบบบูรณาการ สำหรับการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง ได้กำหนดเป็น “คู่มือปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง” และมีการจัดทำแผนกลยุทธ์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงรายพื้นที่และรายกลุ่มบ้าน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560 – 2564)

ทั้งนี้ สวพส. มีค่านิยมองค์กร 4 ประการ คือ “มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความรับผิดชอบ มุ่งมอบความเป็นเลิศ ชูเชิดความเป็นธรรม” เป็นตัวขับเคลื่อนให้ทุกคนในองค์กรทำงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความอยู่ดีมีสุข ด้วยการวิจัยและพัฒนา สืบสาน รักษา ต่อยอดงานโครงการหลวง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

2. การเสริมสร้างศักยภาพภาคประชาชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ (6 คะแนน)

เสริมสร้างศักยภาพชุมชนและประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมด้านงานวิจัยและพัฒนาอย่างครอบคลุมทุกมิติ (INCLUSIVE) ตามสภาพภูมิสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยกระดับชุมชนสู่การพึ่งพาตนเอง และเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงรวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้

1. ค้นหาผู้นำในชุมชนที่มีคุณธรรมในชุมชนเป้าหมายตั้งแต่เริ่มเข้าดำเนินงาน เพื่อทำหน้าที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส. ตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การจัดทำแผน และการดำเนินการพัฒนา โดยมีการพัฒนาศักยภาพ และมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพิ่มอย่างต่อเนื่อง
2. สร้างความรู้และความเข้าใจชุมชน เกี่ยวกับหลักและวิธีการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนตามแนวทางโครงการหลวง และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน
3. สร้างสถาบันเกษตรกรในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส.

- ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้ ข้อมูล และเครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การจัดทำแผน และการดำเนินการพัฒนาของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- สวพส. ทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ

3. การให้ข้อมูลข่าวสารและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีประสิทธิภาพ (6 คะแนน)

การขับเคลื่อนงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของ สวพส. อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ โดยบูรณาการเชื่อมโยงแผนงานและกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน ผ่านช่องทางสื่อสารหลายรูปแบบ เพื่อการเข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้ ข่าวสาร ตลอดจนติดตามสถานการณ์ความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นช่องทางในการรับฟังความเห็นจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

- สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของ สวพส. ที่ปฏิบัติการอยู่ในชุมชน นักวิชาการหรือนักวิจัยรายสาขา เป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง ผู้ส่งสารและรับสารอยู่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นกัน ได้ตอบซ้ถามกันได้ที่ทันทีใด มีประโยชน์ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ทำให้เกิดความใกล้ชิด ไว้วางใจและศรัทธา
- Website www.hrdi.or.th ที่มีเนื้อหา นโยบายผู้บริหาร ข้อมูล/องค์ความรู้โครงการหลวง องค์ความรู้วิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ข่าวสารประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวต่างๆ
- สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ และ Youtube Chanel นำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของ สวพส. และสื่อองค์ความรู้สำคัญในการนำไปใช้เป็นประโยชน์ ขยายผลความสำเร็จ ตัวอย่างรูปแบบที่ดี
- สื่อสารผ่านการประชุมทั้งในระดับอำเภอร่วมกับหน่วยงานที่บูรณาการงานเพื่อติดตามปัญหาและอุปสรรคและความก้าวหน้าของงานในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ

มิติที่ 2: การทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (50 คะแนน)

4. การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/ดำเนินงาน (40 คะแนน)

4.1 ที่มา/ความสำคัญของสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ (5 คะแนน)

บ้านศรีคีรีรักษ์ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า หมู่ที่ 11 ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก มีพื้นที่ 197.22 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 123,263.53 ไร่ ราษฎรในพื้นที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 189 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น 998 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกมากถึง 12,541 ไร่ ชาวบ้านประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำ ทำให้ชุมชนมีหนี้สินถึงร้อยละ 77 ของครัวเรือนทั้งหมด รายได้ของชุมชนจากการสำรวจข้อมูลเฉลี่ยรายคนอยู่ที่ 52,996 บาท/คน/ปี ซึ่งการที่จะมีรายได้เท่าเดิมหรือมากกว่า ต้องใช้พื้นที่ในการปลูกข้าวโพดมากขึ้น จึงเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ ดินเสื่อมโทรม รวมถึงมีสารเคมีตกค้างในร่างกาย โดยผลการวิเคราะห์สารเคมีตกค้างในเลือดของเกษตรกร จำนวน 200 คน พบว่า ร้อยละ 92.5 อยู่ในระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัย รวมทั้ง มีการเผาเศษพืชเพื่อเตรียมพื้นที่การเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหมอกควันในช่วงเดือน เม.ย – พ.ค. อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ในการเลือกประกอบอาชีพของเกษตรกร นอกจากนี้ ในพื้นที่ดังกล่าวยังมีปัญหาด้านอื่นๆ เช่น การขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากร การแพร่ระบาดของยาเสพติด การอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาอาชญากรรม และการเข้าถึงบริการของภาครัฐ

จากปัญหาของพื้นที่ข้างต้น ประกอบกับข้อจำกัดหลายประการในการเข้าถึงบริการของรัฐ ใน พ.ศ. 2558 นายผ้า แซ่หว่าง ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีหนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือเรื่องอาชีพแก่ชาวไทยภูเขาในพื้นที่บ้านศรีคีรีรักษ์ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อขอให้มูลนิธิโครงการหลวงพิจารณาให้การช่วยเหลือเกษตรกร มูลนิธิโครงการหลวงจึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เข้าไปดำเนินงานด้านการพัฒนา โดยดำเนิน “โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์” ตั้งแต่ พ.ศ. 2560

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อส่งเสริมอาชีพการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารของชุมชน และสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลอย่างยั่งยืน
2. เพื่อน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ และส่งเสริมองค์กรชุมชนและสถาบันเกษตรกรที่เข้มแข็ง
3. เพื่อส่งเสริมกระบวนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความยั่งยืน ทั้งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และปรับปรุงคุณภาพน้ำ ตลอดจนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร
4. เพื่อให้เกิดการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนการพัฒนาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4.2 รูปแบบ/ขั้นตอน/วิธีการที่ใช้ดำเนินโครงการ/ผลงานในพื้นที่ ตั้งแต่การริเริ่ม ไปจนถึง การกำหนดแนวทาง และดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา/การพัฒนา (20 คะแนน)

รูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ “โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์” เป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ร่วมกับการใช้ประโยชน์จากแผนที่ดินรายแปลง เพื่อการใช้พื้นที่อย่างถูกต้องเหมาะสม การวิจัยหาองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาด การส่งเสริมให้ชุมชนดำรงชีวิตภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อลดความซ้ำซ้อน และเกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา

ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของโครงการฯ ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเป็นส่วนสำคัญ ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ในการวิเคราะห์ปัญหา แสดงข้อมูล/ข้อเท็จจริงของพื้นที่ ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนา และตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมให้คำปรึกษาแนะนำตามหลักวิชาการ ให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ที่ถูกต้องแก่ชุมชน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น (Consult) และให้มีบทบาท (Involve) ในการระบุปัญหา และพิจารณาแผนและแนวทางปฏิบัติงาน (Empower) โดยเจ้าหน้าที่ของ สวพส. ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก และสร้างกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาและกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ (Collaborate) โดยมีรายละเอียดกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาเชิงพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์

1. การกำหนดขอบเขตพื้นที่ดำเนินงาน

1.1 การจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เชิงลึกเพื่อจัดทำแผนชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ สวพส. ประจำโครงการในพื้นที่ เข้าพบผู้นำชุมชนและหัวหน้าหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ของการพัฒนา และเป็นแกนหลักในการจัดเวทีชุมชนเพื่อรับทราบและประมวลข้อมูลพื้นที่เชิงลึก วิเคราะห์สภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และระดมความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลและหมู่บ้าน และองค์กรเอกชนในพื้นที่ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดทำเป็นฐานข้อมูลที่จะใช้ร่วมกัน จัดให้มีการทำประชาคมแผนชุมชน ที่มีเนื้อหาครอบคลุมการดำเนินงานการพัฒนาทุกมิติ วิเคราะห์และประชาพิจารณ์จัดทำ “แผนชุมชน” ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้แผนชุมชนฉบับเดียวกัน เป็นเครื่องมือในการเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณประจำปี ส่งผลให้แผนงานและกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่บ้านศรีคีรีรักษ์ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ มีความชัดเจน สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานร่วมบูรณาการสามารถสืบค้นข้อมูลพื้นฐานชุมชน และแผนความต้องการของหมู่บ้าน ได้จาก www.hrdi.or.th ของ สวพส.

1.2 การจัดทำแผนที่ที่ดินรายแปลง และกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันในการวางแผนการดำเนินงานและพัฒนาพื้นที่ โดย สวพส. ร่วมกับเกษตรกร “จัดทำแผนที่ที่ดินรายแปลง” ของเกษตรกรในพื้นที่บ้านศรีศรีรักษ์ จำนวน 189 ครัวเรือน พื้นที่ทำกิน 369 แปลง 4,897 ไร่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวางแผน “การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงของเกษตรกร” อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการรุกป่าพื้นที่ป่าต้นน้ำ และลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชุมชน

2. การสร้างกลไกการบริหารจัดการ

2.1 พัฒนารอบการดำเนินงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) และแผนกลยุทธ์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงรายพื้นที่ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) (เอกสารแนบ 1)

2.2 จัดตั้งคณะกรรมการภายใต้ความร่วมมือกับส่วนราชการในระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ให้ทำหน้าที่กำหนดและพิจารณาแผนปฏิบัติการประจำปีของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จังหวัดตาก ขับเคลื่อนแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงไปสู่การปฏิบัติกับภารกิจของแต่ละหน่วยงานในระดับพื้นที่ ติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคในงานภายใต้ภารกิจของแต่ละหน่วยงาน รวมถึงให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการของหน่วยงานร่วมบูรณาการอย่างยั่งยืน จำนวน 2 คณะ ได้แก่ 1) คณะทำงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จังหวัดตาก มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานร่วมปฏิบัติงาน 46 หน่วยงาน 2) คณะทำงานดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีศรีรักษ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก มีนายอำเภอเป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานร่วมปฏิบัติงาน 30 หน่วยงาน (เอกสารแนบ 2)

3. การขับเคลื่อนการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ โดยอาศัยองค์กรและกลุ่มของเกษตรกรเป้าหมาย สวพส. ทำหน้าที่ปฏิบัติงานประจำในพื้นที่ อำนวยความสะดวก ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามแผนแม่บท แผนชุมชน และแผนปฏิบัติการประจำปี รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษา รวบรวมองค์ความรู้ รับผิดชอบต่อปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเป้าหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

4.3 บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการ/ผลงานในพื้นที่ (10 คะแนน) (เอกสารแนบ 3)

1. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรง ได้แก่ ชาวบ้าน/เกษตรกร/ชุมชนบ้านศรีศรีรักษ์ อ.วังเจ้า จ.ตาก ในฐานะผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จโครงการสูงแต่บทบาทอำนาจต่ำ ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการดำเนินงานโครงการ ดังนี้ 1) การพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) การปรับเปลี่ยนวิถีเกษตรจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เป็นทำการเกษตรตามแนวทางโครงการหลวง 3) การยกระดับการรวมกลุ่มสถาบันเกษตรกร 4) เข้าถึงบริการของรัฐ และ 5) อนุรักษ์ฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่า

2. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง ได้แก่ สวพส. หน่วยงานบูรณาการภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 20 หน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรน้ำ เป็นต้น คณะกรรมการภายใต้ความร่วมมือกับส่วนราชการในพื้นที่ (ระดับจังหวัด อำเภอ) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ในฐานะผู้ประสานงานอำนวยความสะดวก ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร องค์ความรู้ ตามภารกิจหน่วยงาน ภาคีเครือข่าย ผู้ร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และหุ้นส่วนความร่วมมือการทำงาน ถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จโครงการและบทบาทอำนาจสูง ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการดำเนินงานโครงการ ดังนี้ 1) ผลสำเร็จเชิงประจักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 2) มีการใช้จ่ายงบประมาณและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3) กระบวนการมีการเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความซ้ำซ้อน

3. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้แก่ สวพส. ชาวบ้าน/เกษตรกร/ชุมชนบ้านศรีศรีรักษ์ อ.วังเจ้า จ.ตาก ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ประสานงานเครือข่าย และหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จโครงการและบทบาทอำนาจสูง ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการดำเนินงานโครงการ ดังนี้

- 1) บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การ
- 2) ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) อนุรักษ์ หวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น เกิดการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน คุณภาพน้ำ ป่าต้นน้ำลำธาร และ
- 4) การเรียนรู้การดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วม

4.4 การสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5 คะแนน)

เป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานร่วมบูรณาการในพื้นที่ ชาวบ้าน เกษตรกร และชุมชน กลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน คือ การเรียนรู้ร่วมกันแบบบูรณาการ แต่ละฝ่ายมีบทบาทสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานได้ร่วมทำความเข้าใจ วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ปรับปรุงแผนงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ระหว่างหน่วยงานภายในพื้นที่ และระหว่างหน่วยงานกับชาวบ้าน ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น

- การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน นำเสนอและสร้างความเข้าใจกรอบแผนแม่บทฯ
- การประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อวางแผนการดำเนินงานพัฒนาแบบบูรณาการร่วมกันแต่ละปี รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
- ประชุมสัมมนาร่วมกับหน่วยงานร่วมบูรณาการ ทบทวนแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง วิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปรับวิธีการปฏิบัติงาน ปรับปรุงแผนงาน รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนแม่บทฯ ทุกปี เพื่อรับทราบงบประมาณและกิจกรรมที่แต่ละหน่วยงานจะร่วมดำเนินงานพัฒนาในพื้นที่
- ตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการเกษตรบนพื้นที่สูง จัดทำแปลงสาธิต เพื่อให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าหน้าที่
- จัดกิจกรรมศึกษาดูงานด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงต่างพื้นที่ เช่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ทาเหนือ ม่อนเงาะ แม่สาใหม่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงขุนสถาน รวมถึงคัดเลือกเกษตรกรผู้นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีการเกษตร ณ ประเทศญี่ปุ่น
- จัดกิจกรรม KM Day เพื่อการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร และถอดบทเรียนความสำเร็จจากการทำงานร่วมกัน

5. การพัฒนาหรือประยุกต์ใช้องค์ความรู้ หรือนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีในการดำเนินงานโครงการ/ผลงาน (5 คะแนน)

1. แผนที่ที่ดินรายแปลง จากฐานข้อมูลพื้นที่รายแปลงของเกษตรกรแต่ละราย แสดงขอบเขตและตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ทำกินและป่าไม้ ตำแหน่งของแหล่งน้ำ และกิจกรรมการเกษตรที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่รายแปลง โดยเกษตรกรในชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล

2. แผนชุมชน ซึ่งจัดทำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จากฐานข้อมูลพื้นที่เชิงลึก ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดเก็บข้อมูล

การใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลรายแปลงและข้อมูลแผนชุมชนชุดเดียวกัน ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และชุมชน

ปทุมธานี และตลาดศรีเมือง จ.ราชบุรี) และจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มผู้ปลูกเสาวรสบ้านศรีศิริรักษ์ สมาชิกกลุ่ม 29 คน เพื่อดำเนินงานด้านธุรกิจเสาวรสบ โดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ขับเคลื่อน รวมถึงเป็นพื้นที่ให้เกษตรกรเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีคุณภาพ ลดต้นทุนการซื้อปัจจัยการผลิตและต้นทุนการขนส่ง มีการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวที่เป็นระบบตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย ดำเนินการตรวจสอบการมีตกค้างในผลผลิตร่วมกันก่อนจัดจำหน่ายเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค และสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต สามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิก จำนวน 2,940,674 บาท และเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2561 ได้ยกระดับกลุ่มผู้ปลูกเสาวรสบบ้านศรีศิริรักษ์ เป็นกลุ่มเตรียมสหกรณ์ มีสมาชิกทั้งหมด 70 คน มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มจำนวน 265,208 บาท

นอกจากนี้ ยังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน จากการทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนของ สวพส. ได้ดำเนินการประสานงานให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพยากรน้ำ เข้าไปให้การสนับสนุนเรื่องระบบบริหารจัดการน้ำ โดยการสร้างบ่อพวง ถังเก็บน้ำ และฝาย ในพื้นที่ทำกิน เพื่อให้ชาวบ้านได้มี ทั้งน้ำกินน้ำใช้ที่สะอาด และน้ำเพื่อการเกษตร อย่างพอเพียงตลอดทั้งปี

การส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดการสร้างองค์ความรู้ที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบ้านศรีศิริรักษ์ เป็นภาพแทนความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ พาดตัวเองก้าวข้ามการถูกตีตรา (stigma) จากคนภายนอกกว่าเป็นผู้บุกรุกทำลายป่า กลายเป็นผู้สร้างและคืนผืนป่า เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิด มีสำนึกร่วมในการทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข ปัจจุบัน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านเกษตรกร เห็นพ้องกันว่า วันนี้พวกเขามีความสุขขึ้น แรงงานวัยหนุ่มสาวที่อพยพย้ายถิ่นไปหางานทำข้างนอก เริ่มกลับมาทำการเกษตรที่บ้าน ครอบครัวอบอุ่นพร้อมหน้า ดังนั้น ชาวศรีศิริรักษ์จึงต้องการตอบแทนประโยชน์ให้ประเทศกลับคืน ด้วยการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร เพิ่มพื้นที่สีเขียวฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนปลายน้ำ (คนพื้นราบและประเทศไทย) ได้เติบโตบนคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

3. คืนพื้นที่ทำกินเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่สีเขียว 4,897 ไร่ ที่ชาวบ้านศรีศิริรักษ์ 189 ครอบครัว สามารถใช้ทำกินได้ตามพื้นที่ที่ได้รับการผ่อนปรนตามมติ ครม. 30 มิถุนายน 2541 เดิมเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพด 3,777 ไร่ ส่วนที่เหลือทำไร่มันสำปะหลัง การที่ชาวบ้านมีความเข้าใจร่วมกันว่าเมื่อมีอาชีพที่ดี ใช้พื้นที่ทำการเกษตรน้อยลง สามารถทำการเกษตรโดยใช้องค์ความรู้ควบคู่การอนุรักษ์ได้ เมื่อความสมบูรณ์ของป่าไม่ส่งผลต่อความสมบูรณ์ของน้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร ในฐานะคนต้นน้ำจึงมีเป้าหมายปลูกป่าร่วมกันภายใต้แนวคิด “น้ำแลกป่า” คืนพื้นที่ที่ชาวบ้านมีสิทธิ์เข้าไปทำกินส่วนหนึ่งกลับเป็นผืนป่า ด้วยการปลูกป่าสร้างรายได้ตามแนวพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ระหว่างพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำกิน ดังนี้

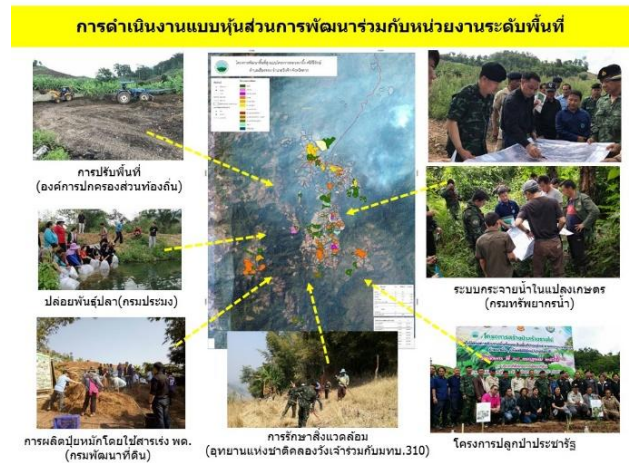
- **Buffer Zone B1** ความกว้าง 50 เมตร ปลูกไม้สัญลักษณ์ เช่น เสี้ยว ไม้ทองถิ่น พืชอาหาร (Food Bank) เช่น ถั่วฝักยาว กล้วย ไข่ หวาย มะขามป้อม ป่าชาวบ้าน เช่น จันทน์ทองเทศ และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- **Buffer Zone B2** ความกว้าง 40 เมตร ปลูกไม้ผลยืนต้น เช่น อาโวคาโด มะม่วง ชมพู น้อยหน่า เพื่อสร้างรายได้ระยะยาวและเพิ่มพื้นที่สีเขียว วนเกษตร เช่น พืชไร่ ร่วมกับไม้ผล เพื่อสร้างรายได้ระยะสั้นระหว่างรอไม้ผลโต และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ชาวบ้านศรีศิริรักษ์มีเป้าหมายเอาน้ำแลกป่าคืนทั้งหมด 1,128 ไร่ หรือกว่า 20 % ของพื้นที่ทำกินทั้งหมด ในระยะแรกเริ่มจากชาวบ้าน 8 ราย คืนพื้นที่ป่า 112 ไร่ ถือเป็นปรากฏการณ์ที่แม้แต่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติคลองวัง

เจ้ายังยอมรับว่า การคืนพื้นที่ป่ากว่า 1,128 ไร่ เป็นเรื่องใหม่มากในการทำงาน บ้านศรีศิริรักษ์อาจเป็นพื้นที่แรกในประเทศไทย ที่ชุมชนยอมคืนพื้นที่ป่าทำกินเพื่อปลูกป่า ผลที่ตามมาคือการทำงานประสานความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปลี่ยนไปในทางที่ดี มีความไว้วางใจ เชื่อมั่น สามารถหารือกันด้วยความเข้าใจ ประสานความร่วมมือโดยมีความต้องการของชาวบ้านและชุมชนเป็นศูนย์กลาง

4. เกิดการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนการพัฒนา
ร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ จากเดิมแต่ละหน่วยงานต่างดำเนินงานตามภารกิจหลักของตนเอง มีการบังคับใช้กฎหมาย ใช้ข้อมูลคนละชุดในการพูดคุยแก้ปัญหา กับชาวบ้าน ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและเกิดทัศนคติเชิงลบที่ชาวบ้านมีต่อการดำเนินงานของรัฐ สวพส. ได้ทำหน้าที่ประสานให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง มีกลยุทธ์การดำเนินงานแบบบูรณาการ จนเกิดการพัฒนาที่สอดคล้อง เป็นกันเอง เอื้อประโยชน์ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้าน ทุกฝ่ายร่วมมือกันได้ดีและไม่ซ้ำซ้อนกัน เช่น

- องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงทอง สนับสนุนข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการลงพื้นที่ และร่วมดำเนินงานพัฒนาโครงการทุกมิติ เช่น สนับสนุนเครื่องจักร ปรับพื้นที่ สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานระบบน้ำ
- อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ที่ดูแลเรื่องพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ช่วยพิสูจน์รับรองสิทธิ และจัดสรรพื้นที่ ตามมติ ครม. 30 มิถุนายน 2541 รวมถึงการสนับสนุนการทำ Buffer Zone และพัฒนาอาชีพ

นอกจากจะดำเนินการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือภายในพื้นที่แล้ว สวพส. ยังคำนึงถึงความต่อเนื่องของการพัฒนาด้วยการ “สร้างคน” พัฒนาให้เป็นผู้นำเกษตรกรในพื้นที่ ทำหน้าที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของ สวพส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การดำเนินงานพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งบุคคลากร งบประมาณ และเวลาอย่างคุ้มค่า รวมถึงเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของ สวพส. ให้กับเกษตรกร หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบัน บ้านศรีศิริรักษ์มีผู้นำเกษตรกรที่ สวพส. คัดเลือกเพื่อให้บริการพัฒนาอย่างเข้มข้นผ่านการฝึกอบรมด้านอาชีพ การศึกษาดูงาน การพัฒนาแปลงสาธิตต้นแบบ จำนวน 10 ราย

เกษตรกรตัวอย่าง (smart farmer)

นายวาทิตย์ แสงสว่าง
เลขที่แปลง : 229
พื้นที่ทำกิน : 18 ไร่
อาชีพทำกิน : เดิม (ปี 2559)
- ปลูกพืช : ข้าวโพด ถั่วเขียว สับปะรดสัง
- รายได้ : 50,000 บาท/ปี

ใหม่ (ปี 2561) : ปรับระบบเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- ปลูกพืชทางเลือก : เสาวรส แดงกว่าญี่ปุ่น
- รายได้ : 159,520 บาท/ปี
- ไร่ขายได้ตลอดปี
- ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม, ลดการเผาเศษพืช

จากปีละ 10 ราย ต่อปี เป็น 10 ราย ต่อปี

จากเกษตรกรที่ สวพส. คัดเลือก

ปี พ.ศ. 2559 ปี พ.ศ. 2561

ปัญหาอุปสรรค	ปัจจัยความสำเร็จ
<ul style="list-style-type: none"> ● การสนับสนุนการพัฒนาของหน่วยงานบูรณาการยังมีข้อจำกัด เนื่องจากพื้นที่ทำกินของหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้นำและชุมชนศรีศิริรักษ์เห็นปัญหาของพื้นที่ร่วมกัน มีความสามัคคี เสียสละ ให้ความร่วมมือในการเข้า

ปัญหาอุปสรรค	ปัจจัยความสำเร็จ
<p>ศรีศรีรักษ์อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช</p> <ul style="list-style-type: none"> • เกษตรกรบางรายยึดติดกับรูปแบบการทำ การเกษตรแบบดั้งเดิม และขาดความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ที่มาจากหน่วยงานของรัฐ • พ่อค้าคนกลางและนายทุนยังมีบทบาทในการ สนับสนุนเงินทุน ปัจจัยการผลิต และช่องทางการตลาด 	<p>ร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยน การปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ รักและภาคภูมิใจกับการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> • หน่วยงานใช้ฐานข้อมูลจากแผนชุมชน และ ฐานข้อมูลรายแปลงร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงการ ดำเนินงาน บริหารจัดการพื้นที่และการวางแผนงาน • การตั้งคณะกรรมการภายใต้ความร่วมมือกับส่วน ราชการในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ คณะทำงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง จังหวัดตาก และคณะทำงาน ดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการ หลวงผาผึ้ง-ศรีศรีรักษ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก • หน่วยงานบูรณาการใช้แผนแม่บทโครงการพัฒนา พื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560 – 2564) เป็นกรอบการดำเนินงานร่วมกัน ในการ จัดตั้งงบประมาณและสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ • สวพส. มีองค์ความรู้โครงการตามแนวทางโครงการ หลวงที่เหมาะสมต่อการทำงานบนพื้นที่สูง รวมถึงมี บุคลากร เช่น มีนักวิจัย นักพัฒนา นักวิชาการราย สาขาครอบคลุมการแก้ปัญหาในพื้นที่

6.2 ตัวแบบ (Model) ในการขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การขยายผลการทำงานแบบมี ส่วนร่วม (10 คะแนน)

"คนสร้างป่า" ต้นแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่โดยกระบวนการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง-ศรีคีรีรักษ์

เป้าหมาย: ชุมชนบนพื้นที่สูงอยู่ดีมีสุข สามารถพึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างรายได้ สามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยชุมชนเอง รวมถึงมีกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ (Change Agent) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาต่อไป

กระบวนการพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

- 1) ค้นหาผู้นำชุมชนที่มีคุณธรรม สร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้นำชุมชน
- 2) ศึกษาบริบทพื้นที่ ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 3) นักวิชาการสำนักวิจัยและสำนักพัฒนาเข้าวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการของชุมชน (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน)
- 4) กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนา (แผนชุมชน แผนกลยุทธ์รายพื้นที่)
- 5) ถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลให้ผู้นำและชุมชน ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการ และชุมชนมีส่วนร่วม

การวางแผนการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน และหน่วยงานบูรณาการ

เจ้าภาพฯ สวทส. รามราชฯ และพื้นที่

คณะกรรมการดำเนินงาน
ระดับหมู่บ้าน > ตำบล > อำเภอ > จังหวัด

ชุมชน

ฐานข้อมูลกลาง

แผนชุมชน

ข้อมูลที่ดินรายแปลง

หน่วยงานบูรณาการ

ปลูกป่า 8 ราย พื้นที่ 112 ไร่

ปลูกไม้ป่าชาวบ้านในพื้นที่ทำกินของเกษตรกร

ป่าใช้สอย 41 ราย 100 ไร่

ปลูกไม้ป่าชาวบ้านใน

เกษตรกรผู้นำ 10 ราย

ดูแลรักษาป่าต้นน้ำ / food bank / ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

ผาผึ้งล่อป่า

บริหารจัดการพื้นที่โดยใช่ข้อมูลที่ดินรายแปลงวางแผนร่วมกัน

หน่วยงานใช้ฐานข้อมูลที่ดินรายแปลงร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงการดำเนินงาน

ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ

ชาวบ้านเห็นประโยชน์ร่วมกัน
เสียสละ เรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่

เสาวรสหวาน 96 ไร่ 96 ราย รายได้ 2,940,674 บาท	ถั่วขาว 10 ราย 22 ไร่ รายได้ 56,425 บาท
กล้วยน้ำว้า 25 ราย 205 ไร่ รายได้ 763,283 บาท	พริกขี้หนู 21 ราย 201 ไร่ รายได้ 1,276,755 บาท
องุ่น 5 ราย 10 ไร่	มะม่วงน้ำดอกไม้ 15 ราย 15 ไร่
อาโวคาโด 32 ราย 32 ไร่	หนุมาน 8 ราย 10 คอก
น้อยหน่าเพชรปากช่อง 15 ราย 15 ไร่	ข้าวไร่ 5 ราย 28 ไร่

7. ความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ (10 คะแนน)

การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการที่เป็นเกษตรกรบนพื้นที่สูง พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ปิงปประมาณ พ.ศ. 2561 ดังนี้ (เอกสารแนบ 4)

ประเด็น	ระดับ	ผลการสำรวจความพึงพอใจ
1. ความพึงพอใจในการให้บริการภาพรวมของเกษตรกร	พอใจมาก คะแนนเฉลี่ย 4.30	การให้บริการที่อยู่ในระดับ “พอใจมาก” 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดหรือส่งเสริม คะแนนเฉลี่ย 4.33 2) ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ คะแนนเฉลี่ย 4.27 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ คะแนนเฉลี่ย 4.41 การให้บริการในระดับ “พอใจ” คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คะแนนเฉลี่ย 4.19
2. ความเชื่อมั่นฯ ของเกษตรกรในการให้บริการในภาพรวม	เชื่อมั่นมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.37	โดยมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของ สวพส. ระดับ “มากที่สุด” ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านธรรมาภิบาล คะแนนเฉลี่ย 4.44 2) ด้านการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ คะแนนเฉลี่ย 4.29
3. การสำรวจภาพลักษณ์ของ สวพส.	เกษตรกรมองภาพลักษณ์ของ สวพส. มากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ร้อยละ 7.96 2) มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ร้อยละ 7.85 3) มีความรับผิดชอบ ร้อยละ 7.73 โดยมีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น เฉลี่ยร้อยละ 6.31	